

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОБЕРТАЙЛО МАРІЯ ВЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 334.716 : [330.322+330.341.1]

**СКЛАДОВІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ)**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за
видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2013

Дисертацією є рукопис
Робота виконана в Одеському національному економічному університеті
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Семенова Валентина Григорівна,
Одеський національний економічний університет,
доцент кафедри економіки підприємства

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Череп Алла Василівна,
Запорізький національний університет,
завідувач кафедри фінансів та кредиту;

кандидат економічних наук, доцент
Коваленко Олександр Михайлович,
Одеський національний політехнічний
університет,
доцент кафедри менеджменту, зовнішньо-
економічної та інноваційної діяльності

Захист відбудеться « 4 » квітня 2013 року о 12:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.055.01 в Одеському національному економічному університеті за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 217.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеського національного економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 211.

Автореферат розісланий «28» лютого 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. І. Ковальов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Аналіз питань, пов'язаних з інноваційним та інвестиційним розвитком промислових підприємств, є актуальним з наукової та практичної точок зору. Успішне функціонування організацій України у сучасних умовах господарювання неможливе без активної інноваційно-інвестиційної діяльності, тому що вона дозволяє максимально використовувати умови, створені зовнішнім середовищем, і можливості, існуючі у внутрішньому середовищі. Впровадження інноваційних змін і створення принципово нових товарів є підставою для отримання конкурентних переваг, які є складовою частиною конкурентоспроможності та стійкості підприємств в умовах невизначеного та мінливого ринкового оточення. Інвестиційна складова є важливою як джерело інноваційного розвитку. Для того, щоб вірно спрямувати інноваційну діяльність як окремого підприємства, так і країни в цілому, потрібно виділити та проаналізувати основні складові інноваційно-інвестиційного розвитку.

Розглядом питань та аналізом проблем, пов'язаних з інноваціями, інноваційною діяльністю, інноваційно-інвестиційним розвитком як на мікро-, так і на макрорівні займаються багато науковців в Україні та за її межами. Так, аналізом проблем інноваційної діяльності займаються О.І. Амоша, В.М. Геєць, Л.М. Гохберг, П. Друкер, С.М. Ілляшенко, Ю.В. Каракай, О.М. Коваленко, Д.Ф. Крисанов, А. Ніколаєв, В. Новицький, К.В. Павлов, М. Портер, Р.А. Фатхутдінов, Л.І. Федулова, З.К. Шмігельська, І.Б. Щербань та інші.

Дослідження проблем, пов'язаних з інноваційно-інвестиційним розвитком здійснюють В.А. Гусєв, Е.М. Забарна, В.П. Ільчук, В.О. Кузьмінський, А.Я. Кузнецова, Є.В. Лазарева, Є.В. Маказан, Л.І. Нейкова, Г.А. Смоквіна, У.Л. Сторожилова, О.В. Субочев, Д.М. Черваньов, А.В. Череп та інші.

Аналіз літературних джерел дозволив дійти наступного висновку: значна кількість питань стосовно чинників, складових, оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку залишаються невирішеними, що й зумовило вибір теми дисертаційного дослідження, його мету та задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дане дисертаційне дослідження є результатом наукових розробок, виконаних автором згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи кафедри економіки підприємства Одеського національного економічного університету, за темою «Чинники та шляхи посилення конкурентоздатності і підвищення ефективності роботи підприємств в галузях народного господарства України» (державний реєстраційний номер 0107U011413). Зокрема, автор брала участь у написанні колективної кафедральної монографії «Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень».

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є удосконалення теоретичних та методичних підходів до аналізу та оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств.

Поставлена мета зумовила необхідність розв'язання наступних задач:

- провести дослідження існуючих літературних джерел, розкрити економічний зміст категорій «інновація», «інвестиція», «інноваційно-інвестиційний розвиток», скласти авторські варіанти трактувань;

- дослідити основні підходи до розгляду інноваційної та інвестиційної культури;

- виявити проблеми нормативної бази інноваційно-інвестиційної діяльності та інноваційно-інвестиційної інфраструктури;

- провести систематизацію існуючих методів оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства;

- розглянути особливості та алгоритми математико-статистичних методів, які доцільно використовувати для оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств;

- обґрунтувати взаємозв'язок чинників і складових інноваційно-інвестиційного розвитку;

- дослідити стан та динаміку інноваційно-інвестиційної діяльності за чотирма рівнями: на рівні України, Одеської області, машинобудівної галузі, промислового підприємства;

- провести комплексну оцінку рівня інноваційно-інвестиційного розвитку 15 машинобудівних підприємств Одеської області за допомогою багатовимірних статистичних методів з наступним їх ранжуванням;

- запропонувати комплексний підхід підвищення рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства та розробити комплекс рекомендацій, спрямованих на покращення рівня на основі його складових.

Об'єктом дослідження є процес аналізу та оцінки складових інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств машинобудівної галузі.

Предмет дослідження – сучасні теоретичні та методологічні проблеми аналізу та оцінки складових інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну базу дисертаційного дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії та практики, а також загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічної дійсності. Основні методи, які були використані:

- структурно-логічний (при побудові логіки та структури роботи);

- загальнофілософський (для логічного викладення власних думок та поглядів);

- порівняльний (під час розгляду різних поглядів науковців та аналізу показників);

- метод деталізації та синтезу (для вивчення предмета та взаємозв'язку його складових частин);

- таксономічний метод (на основі метрик відстані та подібності) при оцінюванні рівнів інноваційно-інвестиційного розвитку досліджуваних об'єктів;

- факторний аналіз (метод головних компонент) при оцінюванні рівнів інноваційно-інвестиційного розвитку досліджуваних об'єктів та з метою виявлення прихованих чинників впливу;

- експертні методи (анкетування) для аналізу рівня атрибутивних складових.

Наукова новизна одержаних результатів. До конкретних результатів, одержаних особисто автором, відносяться:

вперше:

- розроблений новий підхід до аналізу та оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств машинобудівної галузі та його складових на основі дворівневої схеми оцінки латентних показників із використанням математико-статистичних методів, що дає змогу комплексно розглянути складові такої оцінки з урахуванням особливостей підприємств машинобудівної галузі промисловості, поєднати кількісні та якісні показники.

удосконалено:

- класифікацію чинників і складових інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, що, на відміну від існуючих, враховують макро- та мікрорівень їхнього впливу та дають можливість знівелювати негативний вплив та підсилити позитивний вплив чинників;

- алгоритм реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислового підприємства з використанням існуючих методів аналізу, який дає можливість полегшити планування інноваційно-інвестиційного розвитку на підприємстві та вивести управління інноваційною діяльністю на новий, більш якісний рівень;

- визначення категорій «інновація», «інноваційна культура», «інвестиційна культура», «інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства», які відрізняються від існуючих тим, що акцентують увагу на підприємстві як суб'єкті господарювання.

дістало подальший розвиток:

- класифікація існуючих нормативних документів, що регулюють інноваційну та інвестиційну діяльність, що дає змогу більш повно та системно розглянути нормативні основи зазначеної діяльності;

- підходи до розгляду інноваційної та інвестиційної культури, що на відміну від існуючих дозволяють вважати їх основою економічного розвитку підприємства;

- комплексний підхід до розробки рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, що дає можливість врахувати вплив кожної складової на загальний рівень інноваційно-інвестиційного розвитку.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові результати та розробки автора мають не тільки теоретично-методичне, а й прикладне значення для вирішення конкретних практичних проблем на промислових підприємствах. Можна відзначити впровадження виконаних розробок на підприємствах машинобудівної промисловості, а саме: на ПрАТ «Будгідравліка» (довідка

впровадження від 04.04.2012 р.), ВАТ «ХК «Краян»» (довідка впровадження від 22.11.2012 р.), ТОВ «Айсблік» (довідка впровадження від 25.11.2012 р.).

Результати дисертаційного дослідження були використані у навчальному процесі в Одеському національному економічному університеті під час викладання наступних дисциплін: «Економіка підприємства», «Економіка та організація інноваційно-інвестиційного розвитку» та «Економіка та організація інноваційної діяльності» (довідка № 01-17/1999 від 23.11.12 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою. Основні ідеї, погляди та розробки, що реалізовані в рамках дисертаційного дослідження та визначають наведену вище наукову новизну, належать автору. Особистий внесок автора зазначений у списку опублікованих робіт.

Апробація результатів дисертації. Результати наукових досліджень, викладені в дисертації, були оприлюднені на 13 конференціях: V Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців «Україна в умовах соціально-економічного розвитку: проблеми та перспективи» (Одеса, 2010); підсумковій науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу ОДЕУ, академічних установ та вищих навчальних закладів України (Одеса, 2010); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та управління в умовах глобалізації» (Донецьк, 2010); Сьомій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Україна наукова» (Київ, 2010); VI Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців «Україна в посткризовий період: економічний і політичний аспекти» (Одеса, 2011); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні технології управління підприємством...», ОНУ ім. Мечникова (Одеса, 2011); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку України» (Кам'янець-Подільський, 2011); II Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економіки та менеджменту: теоретичні і практичні аспекти» (Ялта, 2011); підсумковій науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу ОДЕУ, академічних установ та вищих навчальних закладів України (Одеса, 2011); I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Перспективи і проблеми забезпечення розвитку відкритих конкурентоспроможних економічних систем в умовах глобалізації» (Кривий Ріг, 2011); VII Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців «20-річчя СНД: від тоталітаризму до демократії (економіка, політика, суспільство)» (Одеса, 2012); Міжнародній підсумковій науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу ОДЕУ, академічних установ та вищих навчальних закладів України (Одеса, 2012); I Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (Одеса, 2012).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження автором опубліковано 13 робіт загальним обсягом 4,87 д.а. Із них 5 публікацій тез наукових конференцій та 8 статей, 6 з яких у фахових наукових виданнях, що входять у перелік ДАК України (загальним обсягом у 3,01 д.а.). Особисто автору належить 4,32 д.а.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, десяти параграфів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 236 сторінок комп'ютерного тексту, в тому числі основного тексту 182 сторінки. Робота містить 35 таблиць, 15 рисунків, 35 додатків на 32 сторінках та список використаних джерел з 205 найменувань на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації та її важливість для вирішення завдань економічного розвитку підприємства, визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, зв'язок роботи з науковими програмами, подано інформацію щодо апробації результатів дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні основи інноваційно-інвестиційного розвитку»** проаналізовані та уточнені поняття «інновація», «інвестиція», «інноваційно-інвестиційний розвиток», проведено дослідження чинників та складових інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, визначені основні умови формування інноваційної діяльності підприємства.

Дослідження наукової літератури показало, що сьогодні значна увага приділяється категоріям «інновація» та «інвестиція». У дисертаційному дослідженні розглянуті та проаналізовані різноаспектні варіанти поняття «інновація». Трактовки були поділені на окремі групи, залежно від об'єкта дослідження (як зміна стану об'єкта, як результат науково-технічної діяльності, як нова споживна вартість, як процес створення та поширення новацій, як процес інвестування у розробки, як система та за іншими ознаками, що не відносяться до вищезазначених категорій). Запропоноване авторське визначення категорії: інновація (комерціалізоване нововведення) – це кінцевий результат трансформації ідеї у принципово новий або покращений продукт (технологію, спосіб, послугу), що використовується у господарській діяльності та супроводжується підвищенням ефективності діючої системи.

У роботі проаналізовані погляди вчених щодо різниці термінів «новація», «нововведення» та «інновація». На нашу думку, слід розрізняти ці поняття, бо кожне з них має свої специфічні аспекти.

Розглянуті та проаналізовані визначення терміна «інвестиція», запропонована інформація з питання класифікації інвестицій.

Ми вважаємо доцільним розглядати поняття «інновація» та «інвестиція» у сукупності, тому що об'єднання у категорії «інноваційно-інвестиційна діяльність», «інноваційно-інвестиційний розвиток» дозволить розглянути поняття більш системно та різнобічно. Причому, на перше місце необхідно виносити слово «інновація». Це пояснюється тим, що спочатку виникає нова ідея, що поступово трансформується в інновацію. А потім вже здійснюється пошук джерел фінансування для перетворення ідеї у новий продукт чи послугу.

У межах проведеного дослідження було уточнено поняття «інноваційно-інвестиційний розвиток»: це систематичне покращення основних техніко-економічних показників, зміцнення позицій суб'єкта господарювання на ринку за рахунок впровадження інновацій різних видів та підкріплене фінансуванням у необхідних обсягах.

Проаналізовані підходи науковців щодо чинників та складових інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства. Запропоновано виділяти наступні групи чинників на мікро- та макрорівні: соціально-культурні, організаційні, економічні та фінансові, маркетингові, науково-технічні та виробничі, інформаційно-аналітичні, політичні, правові, екологічні.

Також можна виокремити такі підгрупи складових інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства (на мікрорівні): економічна, фінансова, науково-технічна, кадрова, соціально-культурна, організаційно-управлінська, маркетингова.

Для успішного формування інноваційно-інвестиційної діяльності на підприємстві необхідні спеціальні зовнішні та внутрішні умови. Доцільно виділити три основні напрями покращення рівня інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства, а саме: розвиток інноваційної та інвестиційної культури сучасного підприємства, удосконалення нормативно-правових основ інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства та формування інноваційно-інвестиційної інфраструктури.

У роботі уточнені поняття «інноваційна культура підприємства» (це система відносин на підприємстві, що характеризується сукупністю професійних знань, умінь, навичок та сприйнятливостю членів трудового колективу до нових ідей, їх готовність і здатність реалізувати нововведення з метою інноваційного розвитку) та «інвестиційна культура» (характеризується бажанням і вмінням відповідних працівників знаходити найбільш раціональні способи вкладання коштів з мінімізацією можливих ризиків та отриманням найбільш корисного ефекту як для окремого члена колективу, так і для підприємства в цілому).

У межах дослідження систематизовані нормативні акти з питань інвестицій та інновацій.

Слід зазначити, що на сьогодні інноваційно-інвестиційна інфраструктура України є сформованою, але має низку проблем, які потребують вирішення.

У другому розділі «**Методичні основи оцінки інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства**» було здійснене критичне дослідження основних методик аналізу показників інноваційно-інвестиційного розвитку, розглянуті особливості окремих математико-статистичних методів, а також запропонована методика дослідження чинників та складових інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства.

На сьогодні проблеми аналізу та вибору необхідної методики аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності вивчає значна кількість науковців. І кожен пропонує власний підхід або варіант дослідження. Це ускладнює завдання практиків та створює проблему вибору найкращої методики. У ході дослідження були розглянуті деякі методики та наведені їх позитивні та негативні

риси. Серед них: методика розрахунку приведених витрат, методика розрахунку дисконтованих критеріїв ефективності проектів, методика розрахунку показників ефекту та економії, методика оцінювання ефективності інновацій, експертні методи, методика знаходження інтегрального інноваційного рівня підприємства.

У ході критичного аналізу методів дослідження інноваційної діяльності була зазначена наступна особливість: найбільша частина методів спрямована на аналіз інноваційних проектів, а також на вибір найефективнішого з двох або більше проектів. Недостатньо уваги приділяється проблемам аналізу рівня інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства до впровадження інновацій. Тому вважаємо доречним запропонувати власний алгоритм, який враховує послідовність реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислового підприємства з використанням методів економічного аналізу.

Після виділення низки послідовних етапів, запропоновані методи аналізу даних для кожної стадії реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності.

Застосування виключно наведених вище методик не дає можливості побачити цілісну картину інноваційно-інвестиційного розвитку. Для аналізу та оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств окремої галузі промисловості, доцільно використовувати математико-статистичні методи дослідження. Серед них належне місце займають таксономічний (на основі метрик відстані та подібності) та факторний аналіз (метод головних компонент). У ході дослідження були розглянуті алгоритми даних методів, визначені їх позитивні та негативні риси.

Також була сформована методика дослідження складових та рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, враховуючи його специфіку.

Підгрупи складових інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, розглянутих у першому розділі, можна поділити на кількісні та якісні (атрибутивні). Кількісні складові досліджуються за допомогою показників, що мають кількісний вимір (грошові одиниці, коефіцієнти, кількість робітників, відсотки). Серед них: фінансова, економічна, науково-технічна та кадрова. Оцінка таких складових зводиться до аналізу групи обраних показників, тому його можна проводити за допомогою різних методів дослідження, зокрема математико-статистичних.

Підібрати показники, які б дозволили проаналізувати якісні складові (соціально-культурну, організаційно-управлінську та маркетингову) або дуже складно, або зовсім неможливо. Їх характеризують та порівнюють за допомогою понять «добре-погано», «краще-гірше», «є-немає» тощо, або використовують експертні методи оцінки: розробляють шкалу з відповідними балами, проводять опитування, експерти виставляють бали, після чого проводиться узагальнення та робляться відповідні висновки.

Для аналізу кількісних складових була обрана група показників, що дозволяють досліднику проаналізувати стан інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства (або декількох підприємств з метою порівняння).

Тобто здійснити перший етап алгоритму реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислового підприємства.

У ході дослідження простежено взаємозв'язок чинників, складових та показників інноваційно-інвестиційного розвитку. Кожну з виділених кількісних складових, як і показник рівня інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства, можна вважати латентними показниками.

Латентні показники доцільно аналізувати за допомогою багатовимірних математико-статистичних методів. Серед них важливе місце займають метод таксономічного аналізу (на основі метрик відстані та подібності) та метод головних компонент (як різновид факторного аналізу). За допомогою цих методів буде проводитися дослідження рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств та його кількісних складових.

Метод таксономії дозволяє провести ранжування групи підприємств за рівнем розвитку кожної кількісної складової та за рівнем інноваційно-інвестиційного розвитку у сукупності.

Метод головних компонент передбачає послідовний опис новими штучними змінними максимальної дисперсії ознак-симптомів. Тобто, дозволяє виявити нові приховані (латентні) показники та чинники, що здійснюють суттєвий вплив на рівень інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства. За допомогою методу головних компонент також можна провести ранжирування підприємств.

Вищезазначені методи мають свої переваги та недоліки. Для повного та всебічного аналізу й оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку групи підприємств необхідно використовувати обидва методи. Це дозволить подолати недоліки та посилити їх позитивні риси.

Автором розроблено новий підхід до оцінки латентного показника, яким є рівень інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства (Рис. 1.).

Перший рівень аналізу таксономічним методом передбачає умову, що латентними показниками є складові інноваційно-інвестиційного розвитку, а ознаками-симптомами – конкретні показники $x_1 - x_{10}$. Кожна складова аналізується окремо, за допомогою метрик відстані та подібності. Тобто, латентний показник «фінансова складова» пояснюється чинниками-симптомами x_1, x_2 та x_3 ; «економічна складова» – x_4, x_5, x_6 ; «науково-технічна складова» – x_7, x_8, x_9 . Для кожного латентного показника 1 рівня складається своя матриця X . Латентний показник «кадрова складова» пояснюється лише одним чинником симптомом x_{10} , тому матриця для нього не будується.

Після проведення таксономічного аналізу кожної складової отримаємо показники подібності з еталоном. Вони й будуть чинниками-симптомами другого рівня, на якому аналізується інший латентний показник – «рівень інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства». Таку ж процедуру можливо провести з використанням методу головних компонент. Спочатку аналізується окремо кожна складова (латентний показник 1-го рівня) за допомогою чинників-симптомів. Стає можливим отримати нові штучні пока-

зники – головні компоненти. Із їх сукупності необхідно обрати найбільш вагомі, які будуть чинниками-симптомами для аналізу латентного показника 2-го рівня (інноваційно-інвестиційного розвитку).

Рис. 1. Дворівнева схема оцінки латентного показника (рівень інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства) та його кількісних складових (авторська розробка)

У третьому розділі «Основні підходи до аналізу та оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств машинобудівної галузі» проведено оцінку стану та динаміки інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств України та Одеської області, аналіз показників інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств машинобудівної галузі. Також здійснена оцінка кількісних та якісних (атрибутивних) складових 15 машинобудівних підприємств Одеської області та розроблений алгоритм підвищення рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства.

Для повної та обґрунтованої оцінки стану та динаміки інноваційно-інвестиційної діяльності аналіз показників необхідно здійснювати за чотирма рівнями:

- інноваційно-інвестиційний розвиток країни (України);
- інноваційно-інвестиційний розвиток регіону (Одеської області);
- інноваційно-інвестиційний розвиток галузі (машинобудування);
- інноваційно-інвестиційний розвиток промислових підприємств.

Тільки дослідивши кожен рівень окремо, можна мати цілісну картину інноваційно-інвестиційної діяльності та запропонувати можливі шляхи покращення ситуації.

Аналіз основних показників, що характеризують інноваційно-інвестиційну діяльність промислових підприємств України та Одеської області, дозволив виділити наступні моменти. В Одеській області функціонує значна кількість організацій, що займаються науково-технічними розробками; 0,53 % населення регіону займається науковою роботою. Інноваційна діяльність проводиться, але більш в екстенсивному напрямку (спостерігається значна диспропорція у розподілі коштів між розробками та придбанням машин на користь останнього).

Рівень інноваційної активності підприємств регіону є невисоким, а за останні роки він поступово зменшується. При цьому позитивним моментом є збільшення питомої ваги підприємств, що впроваджують нові технологічні процеси. Негативна тенденція полягає в різкому зниженні рівня освоєння виробництва нових видів продукції. Одеська область за останні роки посідає серед інших областей все нижче місце за інноваційним розвитком підприємств: у 2006 р. – 2, 2007 р. – 14, 2008 р. – 16 місце, 2009 р. – 7 місце, 2010 р. – 9 місце. Фінансування інноваційної діяльності є недостатнім і несистематичним. Структура джерел інвестицій в країні та Одеському регіоні значно збігається. В обох випадках на першому місці власні кошти підприємств, далі інші джерела. Найменша питома вага припадає на кошти державного бюджету та іноземних інвесторів.

Інвестиційний клімат вітчизняних промислових підприємств характеризується як незадовільний. Обсяги інвестування в Україні та Одеському регіоні є недостатніми, особливо малі суми коштів залучаються у наукову та інноваційну діяльність. Структура джерел капітальних вкладень є нераціональною.

У ході дослідження був проаналізований сучасний стан галузі машинобудування за статистичними даними як на рівні країни, так і Одеської області, наведені основні причини такого положення та проведений аналіз основних техніко-економічних показників 15 обраних промислових підприємств Одеського регіону за дев'ять років. Також проводилось дослідження та оцінка кількісних складових інноваційно-інвестиційного розвитку за допомогою двох математико-статистичних методів: таксономічного (на основі метрик відстані та подібності) та методу головних компонент (як різновиду факторного аналізу). Результати ранжування підприємств таксономічним методом показані в табл. 1.

Таблиця 1

**Результати оцінки латентних показників таксономічним методом
(класичний алгоритм)**

№ з/п	Назва підприємства	Латентні показники 1-го рівня				Латентний показник 2-го рівня
		Ранги				
		Фінансова складова	Економічна складова	Науково-технічна складова	Кадрова складова	Рівень інноваційно-інвестиційного розвитку
1	ПрАТ «Будгідравліка»	2	15	4	1	5
2	ПАТ «ОМЗ «Червона гвардія»»	13	3	9	9	9
3	ПАТ Одеське виробниче об'єднання «Холодмаш»	15	8	6	7	12
4	ВАТ «Кіслородмаш»	10	12	8	8	10
5	ВАТ «Точмаш»	7	10	12	10	11
6	ВАТ «Одеський завод радіально-свердлильних верстатів»	9	7	5	12	8
7	ВАТ «Одеський механічний завод»	8	5	14	5	7
8	ПАТ «Одеський завод сільськогосподарського машинобудування»	14	13	1	6	2
9	ВАТ «Одеський завод будівельно-обробних машин»	1	1	2	1	1
10	ВАТ «ЗОНТ»	4	6	11	13	13
11	ВАТ «Пресмаш»	11	2	3	3	3
12	ПАТ «Катран»	3	11	7	4	6
13	ТОВ «Гідропрес»	6	14	15	14	15
14	ВАТ «Металіст»	12	9	13	11	14
15	ВАТ «Ізмаїльський завод ремонтно-технологічного обладнання»	5	4	10	2	4

Джерело: авторська розробка

За допомогою таксономічного методу дослідження був проведений дворівневий аналіз за авторською схемою. Проведене ранжування 15 машинобудівних підприємств та поділ їх на три групи: лідери, середняки та аутсайди. За рівнем інноваційно-інвестиційного розвитку до групи лідерів при ранжуванні за показником подібності з еталоном (μ_i) можна віднести: ВАТ «Одеський завод будівельно-обробних машин» – 1-ше місце; ПАТ "Одеський завод сільськогосподарського машинобудування" – 2-ге місце та ВАТ

«Пресмаш» – 3-тє місце. До групи аутсайдерів належать ТОВ «Гідропрес» – 1-те місце, ВАТ «Металіст» – 14-те місце та ВАТ «ЗОНТ» – 13-те місце.

Результати ранжування підприємств за допомогою методу головних компонент показані у табл. 2.

Таблиця 2

Результати оцінки латентних показників методом головних компонент

Фінансова складова F_1 – фінансовий леве́ридж															
№ пп	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
F_1	-0,78	1,53	2,104	0,051	-0,331	-0,2	-0,24	1,408	-1,831	-0,545	0,272	-0,67	-0,417	-0,048	-0,306
Ранг	2	14	15	11	6	9	8	13	1	4	12	3	5	10	7
Економічна складова F_1 – рентабельність продукції															
F_1	-2,20	0,702	0,095	-0,015	0,062	0,085	0,55	-0,201	1,546	0,325	0,793	-0,05	-2,227	0,102	0,443
Ранг	14	3	8	11	10	9	4	12	1	6	2	13	15	7	5
Науково-технічна складова F_1 – наукомісткість виробництва															
F_1	0,24	-0,629	-0,463	-0,634	-0,78	-0,003	-0,81	2,099	1,838	-0,737	0,607	-0,52	1,266	-0,8	-0,674
Ранг	5	9	7	10	13	6	15	1	2	12	4	8	3	14	11
Рівень інноваційно-інвестиційного розвитку															
F_3	-0,02	-0,82	-0,83	-0,296	-0,574	-0,429	-0,44	2,545	0,62	-0,581	0,405	-0,54	-1,927	-0,571	-0,405
Ранг	4	13	14	5	11	7	8	1	2	12	3	9	15	10	6

Джерело: авторська розробка

За результатами факторного аналізу за рівнем інноваційно-інвестиційного розвитку до групи лідерів при ранжуванні за головною компонентою F_3' можна віднести: ПАТ "Одеський завод сільськогосподарського машинобудування" – 1-ше місце; ВАТ «Одеський завод будівельно-обробних машин» – 2-ге місце та ВАТ «Пресмаш» – 3-тє місце. До групи аутсайдерів належать ТОВ «Гідропрес» – 15 -те місце, ПАТ «Холодмаш» – 14-те місце та ПАТ «ОМЗ «Червона гвардія»» – 13-те місце. Всі інші підприємства можна віднести до групи середняків.

У результаті дослідження були виділені шість штучних показників, що характеризують рівень інноваційно-інвестиційного розвитку, один серед них є груповим. П'ять головних компонент тісно пов'язані з 1-м показником, що й визначає їх зміст: F_1' – коефіцієнт поточної ліквідності; F_2' – витрати на 1 грн. реалізованої продукції); F_4' – рентабельність продукції; F_5' – фінансовий леве́ридж; та F_6' – продуктивність праці одного працівника ПВП. F_3' тісно пов'язана з двома змінними F_3 (коефіцієнт автономії) та F_7 (наукомісткість виробництва). Латентний зміст F_3' можна визначити як «частку власного капіталу підприємства та його капітальні інвестиції у науково-технічні розробки».

Результати ранжування підприємств за рівнем інноваційно-інвестиційного розвитку за допомогою таксономічного та факторного методів є близькими за значенням. Про це свідчить розрахований коефіцієнт парної кореляції,

що дорівнює 0,8571. Метод головних компонент підтверджує результати таксономічного методу та підкріплює його.

У ході дослідження проаналізовані три якісні складові: соціально-культурна, організаційно-управлінська та маркетингова. Розглянуті основні проблеми, пов'язані з недостатнім рівнем даних складових на промисловому підприємстві.

Запропоновані рекомендації щодо покращення рівня усіх перелічених складових.

Для соціально-культурної складової:

- аналіз та оцінка наявного рівня інноваційної та інвестиційної культури персоналу підприємства;
- матеріальна та нематеріальна мотивація персоналу;
- налагодження зв'язків між підприємствами та навчальними закладами;
- замовлення підприємствами досліджень на необхідні теми в університетів;
- налагодження діалогу між керівництвом промислового підприємства та представниками робочих спеціальностей.

Для організаційно-управлінської складової:

- удосконалення організації виробництва у часі;
- критичний розгляд організаційної структури машинобудівних підприємств;
- перехід від лінійно-функціональної організаційної структури до матричної.

Для маркетингової складової:

- налагодження співпраці відділів збуту та головного конструктора для обміну інформацією;
- наймання на роботу кваліфікованих маркетингологів;
- формування маркетингового відділу (на крупних підприємствах), аутсорсинг (на невеликих підприємствах);
- запозичення зарубіжного досвіду у вирішенні маркетингових питань.

Для фінансової складової:

- пошук зручних джерел фінансування інноваційної діяльності;
- на початковому етапі впровадження некапіталомістких інновацій, які можуть фінансуватися за рахунок власних коштів підприємства;
- венчурне інвестування інноваційних проектів, які потребують значних капітальних вкладень,

Для економічної складової:

- спосіб модернізації вертикально-свердлильного верстата для висвердлювання отворів у валах.

Для науково-технічної складової:

- модернізація обладнання з мінімальними капітальними вкладеннями;
- удосконалення організації виробництва у просторі;
- підвищення якості продукції за рахунок закупівлі кращої сировини тощо;

- технічне переоснащення частини підприємства з метою здійснення диверсифікації виробництва;

- виробництво товарів народного вжитку.

Для кадрової складової:

- поновлення практики раціоналізаторських пропозицій;

- нематеріальні методи стимулювання.

У роботі представлений алгоритм підвищення рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, який можна умовно поділити на два великі блоки. Перший розкриває механізм здійснення аналізу стану інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, а другий – механізм розробки рекомендацій покращення кожної складової інноваційно-інвестиційного розвитку.

Розроблений методичний підхід апробовано на промислових підприємствах ПрАТ «Будгідравліка», ВАТ «ХК «Краян»», ТОВ «Айсблік». Також результати дисертаційного дослідження були використані у навчальному процесі в Одеському національному економічному університеті.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі обґрунтовано та запропоновано нове вирішення актуальної наукової проблеми аналізу й оцінки рівня та складових інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств машинобудівної галузі промисловості. Проведені дослідження дозволили дійти наступних висновків:

1. Розроблена класифікація чинників і складових інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, що, на відміну від існуючих, враховують макро- та мікрорівень їхнього впливу. Обґрунтований поділ складових на кількісні та якісні (атрибутивні). Виділені групи показників, за допомогою яких доцільно аналізувати кількісні складові. Вищезазначене дозволило простежити взаємозв'язок чинників, складових та показників інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства. Також представлена дворівнева схема оцінки латентного показника (рівень інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства) та його кількісних складових.

2. Розроблений новий підхід до аналізу та оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств машинобудівної галузі та його складових на основі дворівневої схеми оцінки латентних показників із використанням математико-статистичних методів, що відрізняється від існуючих підходів комплексністю розгляду категорії. Це дало можливість урахувати особливості підприємств машинобудівної галузі промисловості, поєднати кількісні та якісні показники, здійснити ранжування підприємств.

3. Запропоновані авторські варіанти визначення категорій «інновація», «інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства», які відрізняються від існуючих тим, що акцентують увагу на підприємстві, як суб'єкті господарювання. Вважаємо доцільним розглядати поняття «інновація» та «інвестиція» в сукупності, що дозволить дослідити їх системно та різнобічно. Інноваційно-інвестиційний розвиток можна трактувати як систематичне пок-

ращення основних техніко-економічних показників, зміцнення позицій суб'єкта господарювання на ринку за рахунок впровадження інновацій різних видів та підкріплене фінансуванням у необхідних обсягах.

4. Дістали подальшого розвитку підходи до розгляду інноваційної та інвестиційної культури як основи економічного розвитку підприємства. Інноваційна культура підприємства передбачає високий рівень організації виробництва інноваційної продукції високої якості від закупівлі товарно-матеріальних цінностей до відвантаження готової продукції. Встановлено тісний взаємозв'язок між інноваційною та інвестиційною культурою, оскільки інноваційна продукція відповідної якості може бути вироблена лише завдяки реальним інвестиціям. Проведене дослідження свідчить про необхідність розвитку інноваційної та інвестиційної культури як окремого підприємства, так і цілої країни.

5. Проведена систематизація існуючих нормативних документів, що регулюють інноваційну та інвестиційну діяльність. Завдяки цьому можна зрозуміти те, що в Україні вже сформована нормативно-правова база, яка регулює наукову, інноваційну та інвестиційну сфери. Проте, видана значна кількість законодавчих актів (приблизно 100 з питань інноваційного розвитку та більше ніж 130 з проблем інвестиційної діяльності). Тому постає проблема відсутності системи та суперечливості законодавчої бази України з цих питань, яку можна вирішити шляхом формування Інноваційного кодексу.

Розглянута інноваційно-інвестиційна інфраструктура України та Одеської області, що дозволило більш повно та системно окреслити правові основи зазначеної діяльності, виявити проблеми та запропонувати напрями їх вирішення.

6. Проведений критичний аналіз різних методик аналізу показників інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, підкреслені їх позитивні та негативні риси. Проаналізовані точки зору цілого ряду науковців щодо застосування різних методів та розрахунку різних показників, що характеризують інноваційно-інвестиційну діяльність. Розроблений алгоритм реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислового підприємства з використанням існуючих методів аналізу, що дає можливість полегшити планування інноваційно-інвестиційного розвитку на підприємстві та дозволить вивести управління інноваційною діяльністю на новий, більш якісний рівень.

7. Розкривається сутність таксономічного й факторного аналізу та обґрунтовується необхідність використання математико-статистичних методів під час аналізу та оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств та його окремих складових. Для більшої точності бажано використовувати обидва методи, що дозволить подолати їх суперечності й недоліки та об'єднати їх позитивні риси.

8. Проведений аналіз основних показників, які характеризують інноваційно-інвестиційну діяльність промислових підприємств України, Одеської області, галузі машинобудування та 15 обраних промислових підприємств Одеського регіону, що дозволило побачити стан інноваційно-інвестиційного розвитку на різних рівнях, виявити проблеми, запропонувати шляхи їх вирішення.

Також виділені основні групи фінансових ресурсів інновацій. Фінансування інноваційної діяльності є недостатнім і несистематичним. Структура джерел інвестицій в країні та Одеському регіоні значно збігаються. В обох випадках на першому місці власні кошти підприємств, далі інші джерела. Найменша питома вага припадає на кошти державного бюджету та іноземних інвесторів.

9. Представлений комплексний підхід до розробки рекомендацій, спрямованих на покращення рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства. Розроблений алгоритм підвищення рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, який можна умовно поділити на 2 великі блоки. Перший розкриває механізм здійснення аналізу стану інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, а другий – механізм розробки рекомендацій покращення кожної складової інноваційно-інвестиційного розвитку. Вищезазначене дало можливість урахувати вплив кожної складової інноваційно-інвестиційного розвитку та застосувати системний підхід впровадження заходів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Гусева М.В. Інноваційні чинники розвитку підприємств у сучасних умовах / М.В. Гусева // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2010. – № 4(105). – С. 92 – 105 (0,7 д.а.).

2. Гусева М.В. Розвиток інноваційної культури сучасного підприємства / М.В. Гусева // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць / Одес. держ. екон. ун-т; Редкол.: проф. Зверяков М.І., проф. Ковальов А.І., проф. Буркінський Б.В., проф. Максимова В.Ф., проф. Редькін О.С. [та ін.]. – Одеса: ОДЕУ, 2010. – Вип. 38. – С. 253 – 258 (0,56 д.а.).

3. Обертайло М.В. Інвестиційна діяльність промислових підприємств Одеської області в контексті інноваційного розвитку / М.В. Обертайло // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2011. – № 7 (132). – С. 175 – 185 (0,49 д.а.).

4. Обертайло М.В. Нормативно-правові основи інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні / М.В. Обертайло // Торгівля і ринок України. – Донецьк, 2011. – Т. 1 – № 31. – С. 377 – 384 (0,56 д.а.).

5. Обертайло М. В. Інновації як основа економічного розвитку промислових підприємств / М.В. Обертайло // Вісник Хмельницького національного університету. – Економічні науки. – Хмельницький, 2011. – Том 1 – № 3. – С. 135 – 138 (0,38 д.а.).

6. Семенова В.Г., Обертайло М.В. Методики аналізу показників інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств / В.Г. Семенова, М.В. Обертайло // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Терн. націон.

екон. ун-т; Редкол.: проф. Шкарабан С.І. [та ін.]. – Тернопіль, 2012. – Вип. 10. – Ч.3. – С. 382 – 387 (0,64 д.а.).

Особистий внесок здобувача (0,32 д.а.): проведений аналіз існуючих методик аналізу показників інноваційно-інвестиційного розвитку, запропонована схема управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства.

Публікації за результатами участі у конференціях:

7. Обертайло М.В. Проблеми законодавчої бази інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства в умовах глобалізації / М.В. Обертайло // зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції [«Економіка і управління в умовах глобалізації»], (Донецьк, 1-7 грудня 2010). – Том 1 / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Ін-т економіки і упр. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. – С. 238 – 241 (0,23 д.а.).

8. Обертайло М.В. Динаміка основних показників інноваційної діяльності промислових підприємств України / М.В. Обертайло // Матеріали Сьомої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції [«Україна наукова»], (Київ, 20-22 грудня 2010). – Частина 2 / М-во освіти і науки України, Асоціація «Аналітикум», ТОВ «ТК Меганом». – Київ, 2010. – С. 49 – 51 (0,14 д.а.).

9. Обертайло М.В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку українських підприємств / М.В. Обертайло // Матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції для викладачів, аспірантів та молодих вчених [«Сучасні технології управління підприємством та можливості використання інформаційних систем: стан, проблеми, перспективи»], (Одеса, 31 березня – 1 квітня 2011). / ОНУ ім. І. І. Мечникова. – 2011. – С. 149 – 152 (0,21 д.а.).

10. Обертайло М.В. Стан і перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівної галузі промисловості України / М.В. Обертайло // Матеріали Першої всеукраїнської науково-практичної конференції [«Перспективи і проблеми забезпечення розвитку відкритих конкурентоспроможних економічних систем в умовах глобалізації»], (Кривий Ріг, 8-9 грудня 2011). / КЕІ КНЕУ, 2011. – С. 180 – 182 (0,17 д.а.).

11. Обертайло М.В. Чинники та складові інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства / М.В. Обертайло // Матеріали першої міжнародної науково-практичної конференції [«Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики»], (Одеса, 18-19 жовтня 2012). / ОНЕУ. – 2012. – С. 187-188 (0,1 д.а.).

Публікації в інших наукових виданнях:

12. Семенова В.Г., Гусева М.В. Оцінка стану та динаміки основних показників інноваційної діяльності промислових підприємств Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень: монографія / Семенова В.Г., Гусева М.В., за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.Г. Янкового. – Одеса : Атлант, 2010. – С.75 – 81 (0,46 д.а.).

Особистий внесок здобувача (0,23 д.а.): збір статистичної інформації для оцінки стану та динаміки показників інноваційної діяльності підприємств України, уточнення важливих понять, пов'язаних з інноваційною діяльністю, розрахунок показника наукомісткості виробництва.

13. Обертайло М.В. Інноваційно-інвестиційний розвиток промислових підприємств Одеської області / М.В. Обертайло // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2011. – № 4. – С. 260 – 263 (0,23 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Обертайло М.В. Складові інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств (на прикладі машинобудівної галузі). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2013.

Дисертаційна робота присвячена удосконаленню теоретичних та методичних підходів до аналізу та оцінки рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств.

Уточнено визначення категорій «інновація», «інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства». Досліджені основні умови формування інноваційно-інвестиційної діяльності.

Удосконалена класифікація чинників і складових інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства.

Розроблений алгоритм реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислового підприємства з використанням існуючих методів аналізу. Розглянуто взаємозв'язок чинників, складових та показників інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства.

Досліджені показники інноваційно-інвестиційного розвитку України, Одеської області, галузі машинобудування. Проведено комплексну оцінку кількісних, якісних (атрибутивних) складових та рівня інноваційно-інвестиційного розвитку 15 машинобудівних підприємств Одеської області, здійснене їх ранжування.

Представлений алгоритм підвищення рівня інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства.

Ключові слова: інновація, інвестиція, інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства, чинник, складова, латентний показник.

АННОТАЦІЯ

Обертайло М.В. Составляющие инновационно-инвестиционного развития предприятий (на примере машиностроительной отрасли). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам

экономической деятельности). – Одесский национальный экономический университет. – Одесса, 2013.

Диссертационная работа посвящена совершенствованию теоретических и методических подходов к анализу и оценке уровня инновационно-инвестиционного развития промышленных предприятий.

В ходе исследования уточнены определения категорий «инновация», «инновационно-инвестиционное развитие предприятия». Обоснована необходимость объединения понятий инновация и инвестиция. Исследованы условия формирования инновационно-инвестиционной деятельности современных предприятий. Среди них: развитие инновационной и инвестиционной культуры предприятия, совершенствование нормативно-правовых основ и формирование инновационно-инвестиционной инфраструктуры.

Рассмотрена и усовершенствована классификация факторов и составляющих инновационно-инвестиционного развития предприятий.

Проведен критический анализ существующих методик анализа показателей инновационно-инвестиционного развития, рассмотрены их позитивные и негативные черты. Предложен авторский алгоритм реализации инновационно-инвестиционной деятельности предприятия с использованием существующих методов анализа.

Рассматриваются алгоритмы таксономического анализа (на основе метрик расстояния и сходства) и факторного анализа (метода главных компонент). Обосновывается необходимость использования математико-статистических методов для анализа и оценки уровня инновационно-инвестиционного развития, который можно рассматривать как латентный показатель.

В работе предполагается разделение составляющих на две группы: количественные и качественные (атрибутивные). Рассматривается взаимосвязь факторов, составляющих и показателей инновационно-инвестиционного развития промышленного предприятия.

Представлена группа показателей, с помощью которых анализируются количественные составляющие. Разработана двухуровневая схема оценки латентного показателя – уровень инновационно-инвестиционного развития.

Для всесторонней оценки состояния и динамики инновационно-инвестиционной деятельности анализ показателей необходимо осуществлять на 4-х уровнях: страны, региона, отрасли промышленности и предприятия. В ходе исследования были проанализированы статистические данные, позволяющие оценить инновационно-инвестиционное развитие Украины, Одесской области, отрасли машиностроения. Для подробного анализа были выбраны 15 машиностроительных предприятий Одесской области.

Для них было осуществлено оценивание количественных составляющих и непосредственно уровня инновационно-инвестиционного развития таксономическим методом и методом главных компонент с использованием программы STATISTICA (V 5.5 A). Проведено ранжирование 15 выбранных

предприятий. Проанализированы атрибутивные составляющие инновационно-инвестиционного развития.

Предложены рекомендации, направленные на улучшение состояния каждой составляющей. Разработан алгоритм повышения уровня инновационно-инвестиционного развития промышленного предприятия.

Ключевые слова: инновация, инвестиция, инновационно-инвестиционное развитие, фактор, составляющая, латентный показатель.

ANNOTATION

Obertaylo M.V. Components of innovative investment development of enterprises (on the basis of machine-building industry). – On rights for a manuscript.

The dissertation for an academic degree of economics candidate. The specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (according to the types of economic activity). – Odessa National Economic University, Odessa, 2013.

Dissertation research is devoted to the improvement of the theoretical and methodical approaches to the analysis and evaluation of the innovative investment development level of industrial enterprises.

The determination of such categories as «innovation», «innovative investment development of enterprise» has been specified. The basic terms of forming innovative investment activity has been investigated.

Classifications of innovative investment development factors and components of industrial enterprise were improved.

The scheme of innovative investment activity realization of industrial enterprise together with existing methods of analysis has been developed. The intercommunication of factors, components and data of innovative investment development of industrial enterprise has been considered. The data of innovative investment development of Ukraine, Odessa region, in the branch of machine-building industry were investigated. The complex evaluation of quantitative, high-quality (attributive) components and the level of innovative investment development in 15 machine-building enterprises of Odessa region were conducted, and their ranging was carried out.

There was also presented the mechanism of increasing level of innovative investment development of industrial enterprise.

Keywords: innovation, investment, innovative investment development of enterprise, factor, component, latent data.